

**TALOUSARVION 2023 JA
TALOUSSUUNNITELMAN 2023-2026
LAADINTAOHJE**

Kaupunginhallitus 6.6.2022

TALOUSARVIO VUODELLE 2023 JA TALOUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2023 - 2026

1. TALOUSARVIO JA -SUUNNITELMA

Valtuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston tulee päättää kuntastrategiasta, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta sekä varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista. Valtuuston tulee päättää myös liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista (Kuntalaki 4 luku, 14 §).

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (Kuntalaki 13 luku, 110 §). Taloussuunnitelman ja talousarvion valmistelusta vastaa kaupunginhallitus sekä kukin toimielin omalla tehtäväalueellaan. Kaupungin toiminnassa ja talouden hoidossa on noudatettava talousarviota. Kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus hyväksyy suunnitteluohjeet ja talousarvion laadintaohjeet.

Talousarvio ja -suunnitelma laaditaan suunnittelukaudelle 2023-2026. Suunnittelukauden ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi ja kolme seuraavaa vuotta ovat suunnitteluvuosia.

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Valtuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä niihin perustuvissa käyttösuunnitelmissa ja erillisbudjeteissa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet.

Taloussuunnittelussa korostetaan toiminnan ja talouden tiivistä yhteyttä, taloudellisten resurssien merkitystä sekä suunnittelun realistisuutta. Suunnitteluun tarvitaan pitkäjänteistä strategista ajattelua. Tällöin korostuu kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen ja kunnan alueen kehittämistä koskeva valtuuston näkemys.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Kuntalain (13 luku, 110 §) mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kuntalaissa korostetaan **sitovien tavoitteiden** asettamista ja niiden seurannan merkitystä talouden ohjauksessa ja niiden kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin. Talousarvioon on otettava tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Koko suunnitelmakaudelle valtuuston tulee osoittaa tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavat voimavarat.

Taloussuunnitelma ja -arvio sisältävät sekä toiminnan että talouden tavoitteet. Verorahoituksella ja toimintatuloilla on katettava käyttömenot ja investoinnit. Talouden tasapaino edellyttää, että vuosikate ja nettoinvestoinnit vastaavat määrällisesti toisiaan. Kunnan on lisättävä lainanottoa, realisoitava omaisuutta tai vähennettävä toimintapääomaa, jos vuosikate ei riitä investointien rahoitukseen.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista

seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidystä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarviossa on kaksi näkökulmaa:

- 1) Kokonaistalouden näkökulma, jota kuvataan tuloslaskelma- ja rahoitusosilla. Tuloslaskelmassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Rahoituslaskelmassa osoitetaan, kuinka paljon investointeihin ja lainanlyhennyksiin tarvitaan tulorahoituksen lisäksi pääomarahoitusta.
- 2) Toiminnan ohjauksen näkökulma, jota kuvaavat käyttötalous- ja investointiosa.

2. KAUPUNKISTRATEGIA 2022-2025

Strategiaperusta

Kemin kaupunkistrategia 2022-2025 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.11.2021. Koko kaupunkikonsernin tulee toteuttaa kaupunkistrategian linjauksia toiminnassaan. Kaupunkistrategia, sen päämäärät ja valinnat, ohjaavat jokapäiväistä toimintaamme. Strategian vuosittaiset toimenpiteet asetetaan talousarviossa.

Kaupungin visio on ”**Elinvoimainen ja viihtyisä kotikaupunki Kemi**”.

Arvot ovat organisaation toimintaa ohjaavia periaatteita, joille on ominaista voimakkuus, pysyvyys ja riippumattomuus ajasta ja paikasta.

Ihmisläheisyys	Luovuus	Vastuullisuus
Ihmisläheisyyttä on avoimuus, välittäminen, kuunteleminen ja asukkaidemme tarpeiden ymmärtäminen.	Luovuus on rohkeutta uudistua, rikkoa rajoja ja tuottaa uutta.	Vastuullisuus on välittämistä.
Olemme olemassa asukkaitamme varten.	Ideoimme yhdessä, etsimme ratkaisuja kokeillen ja olemme avoimina uusille tuulille.	Vastuullamme on yhteiskunnallinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen sekä ympäristön kestävyys.
Edistämme suvaitsevaisuutta ja yhdenvertaisuutta.	Muutos tulee todeksi vain tekemällä.	Pidämme lupauksemme ja olemme luotettava kumppani.

Kaupunkistrategian päämäärät ja tavoitteet:

Strateginen päämäärä	Tavoite
Vetovoimainen kaupunki	<p>Vihreä ja kestävä Kemi lisää vetovoimaamme sekä torjuu ilmastonmuutosta.</p> <p>Kaupunkiympäristömme on kaunis, turvallinen ja vetovoimainen paikka kohtaamisille. Asuinalueemme ovat houkuttelevia ja asumismuodot monipuolisia.</p> <p>Kaupunkimme yritys ympäristö on kilpailukykyinen, vetovoimainen ja elinkeinorakenteeltaan monipuolinen.</p> <p>Uudistuvat kaupalliset palvelut, ympärivuotinen ja merellinen matkailu sekä bio- ja kiertotalous luovat vetovoimaa ja uusia työpaikkoja.</p> <p>Olemme uudistuva kunta, jonka kuntatalous on kestävällä pohjalla.</p>

Hyvinvoivat asukkaat	<p>Tuemme ja edistämme kuntalaisten terveyttä, toimintakykyä, hyvinvointia ja sivistystä kumppaneidemme kanssa.</p> <p>Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta kuulemalla ja osallistamalla kuntalaisia.</p> <p>Kehitämme koulutustarjontaa ja -polkuja, mahdollistamme osaamisen kasvun.</p> <p>Rakennamme vahvoja kumppanuuksia järjestötoimijoiden kanssa.</p> <p>Monipuoliset vapaa-ajanpalvelut luovat hyvinvointia ja vetovoimaa.</p>
Sujuva arki	<p>Sujuva ja turvallinen arki synnyttää vetovoimaa ja monipuolistaa sekä vahvistaa väestörakennetta.</p> <p>Olemme avoin ja luotettava arjen kumppani.</p> <p>Palvelumme ovat vaikuttavia, saavutettavia ja asiakaslähtöisiä.</p> <p>Liikkuminen on esteetöntä ja palvelut helposti saatavilla.</p> <p>Viestimme toiminnastamme selkeästi, ymmärrettävästi ja ennakoivasti.</p>

Toimenpideohjelma vuodelle 2023

Talousarvioon sisällytetään toimialojen **keskeiset** kaupunkistrategiaa toteuttavat toimenpiteet. Toimenpiteitä laadittaessa tulee ottaa huomioon myös kestävä kehityksen ja hyvinvointisuunnitelman tavoitteet.

Kaupunkistrategia toteutuu myös kehittämishankkeissamme ja ennen kaikkea se näkyy jokapäiväisessä toiminnassamme: palvelualltiudessa ja asenteessa.

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet vuodelle 2023

Hyvinvointiin liittyvät konkreettiset toimenpiteet käsitellään ja hyväksytään valtuustokaudelle hyväksyttävän hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman käsittelyn yhteydessä.

3. TOIMINTAMENOT JA -TULOT

Toimialoittaiset ulkoisten toimintamenojen ja -tulojen raamit on esitetty liitteessä.

Kaupungin vuoden 2023 talousarvioraamissa ulkoisia toimintatuloja arvioidaan kertyvän noin 12,5 milj. euroa ja ulkoisia toimintamenoja 54,1 milj. euroa. Vuosikatetta kertyy noin 11,0 milj. euroa, jolloin tilikauden tulos on +6,0 milj. euroa.

Kaupungin talouden tasapainottamiseksi kaupunginvaltuusto on kokouksissaan 4.4. ja 2.5.2022 hyväksynyt talouden sopeuttamisohjelman. Sopeuttamisohjelman edellyttämät toimenpiteet on sisällytetty talousarvioraamiin vuodelle 2023 ja taloussuunnitelmaan vuosille 2024-2026.

Valtion talousarvioehdotuksen mahdollistavat maksujen korotukset on otettava täysimääräisinä käytäntöön. Muille maksuille on tehtävä vähintään kustannustason nousun suuruinen tarkistus vuosittain.

Toimintatapojen muutoksilla ja niillä saavutetuilla toimintamenojen säästöillä voidaan perustella uusia investointi- ja muita tarpeita.

Talousarviossa osoitettua määrärahaa ei saa ylittää. Talousarviota on muutettava, jos toimintameno osoittautuu riittämättömäksi tai toimintatulo ei toteudu. Muutoksen yhteydessä on osoitettava, miten rahoitustarve katetaan. Esityksen tekee ao. tilaajaohjaja ja lautakunta esittää sen edelleen kaupunginhallitukselle ja valtuustolle.

4. INVESTOINNIT

Investointiosassa valtuusto hyväksyy menot ja tulot hankkeille tai hankeryhmille (esimerkiksi rakennusten peruskorjaus). Investointiosan laadintaa varten palvelualueiden tulee arvioida hankkeen toteutumiseen talousarviovuonna tarvittava määräraha. Hankkeen kohdistuessa kahdelle tai useammalle vuodelle tulee lisäksi esittää edellisinä vuosina hankkeeseen käytetty määräraha ja suunnitelmavuosille arvioitu käyttötarve. Vastaavasti tulee esittää hankkeiden tuloarviot. Investointisuunnitelmissa tulee varautua tällä hetkellä kesken olevien hankkeiden mahdolliseen jatkumiseen.

Talonrakennusinvestointien osalta tilapalvelu tekee ehdotukset yhteistyössä ao. palvelualueen kanssa. Hanke otetaan investointiohjelmaan erikseen, jos kustannusarvio ylittää 0,35 milj. euroa tai korjaus koskee toiminnallisia muutoksia. Muut talonrakennushankkeet kootaan yhdeksi hankeryhmäksi ja esitetään talousarvion investointiosassa tilapalvelun rakennusten peruskorjausmäärärahana. Peruskorjausmääräraha on tarkoitettu olemassa olevien rakenteiden, rakennusosien ja järjestelmien uusimiseen tai suhteellisen suuriin korjaushankkeisiin. Sen sijaan esimerkiksi pihakalusteiden ja aitojen maalaukseen liittyvät toimenpiteet rahoitetaan muiden kunnossapitotöiden tavoin käyttötalouden määrärahoista.

Irtaimen omaisuuden osalta investointiesityksiin sisällytetään hankinnat, joiden hankintameno on yli 10 000 euroa ja käyttöaika palvelutuotannossa vähintään kolme vuotta. Jos pitkävaikutteinen hyödyke koostuu useasta eri komponentista, joiden yhteenlaskettu hankintameno ylittää 10 000 euroa sisällytetään se investointien määrärahaan (esim. ensikertainen kalustaminen). Sen sijaan ne irtaimen omaisuuden hankinnat, joiden käyttöikä on alle kolme vuotta, sisällytetään hankintamennon suuruudesta riippumatta käyttötalouden määrärahoihin.

5. SISÄISET ERÄT JA ELÄKEMENOPERUSTEINEN VAKUUTUSMAKSU

Sisäiset menot ja tulot kirjataan ja täsmätetään talouspalveluissa. Toimialoilla kirjataan vain ulkoiset menot ja tulot.

Sisäiset erät ovat:

- vuokrat
- siivouskulut
- tietohallinnon kustannukset
- sisäiset painatus- ja postituskulut

Eläkemenoperusteinen vakuutusmaksu poistuu vuoden 2023 alussa ja sen tilalle tulee ns. tasausmaksu. Tasausmaksun kokonaismäärästä päättää Keva ja se jaetaan toimialoille palkkojen suhteessa. Tasausmaksun määrä tiedetään vasta syksyllä, jolloin se kirjataan kustannuspaikoille keskitetysti talouspalveluissa.

6. HENKILÖSTÖ JA PALKAT

Vuoden 2023 talousarvion laadinta on poikkeuksellinen sosiaali- ja terveystalouden siirtyessä hyvinvointialueelle. Kaupunki on järjestänyt toimintansa ja toimintatapansa uudelleen. Tätä työtä on jatkettava, kun selviää ne tosialliset muutokset joita siirtyminen tuo mukanaan. Henkilöstösuunnittelussa täytyy olla joustava ja reaktiivinen, jotta kyetään toimimaan yli hallinnollisten rajojen palveluiden järjestämisessä. Palveluiden tuottamista tulee priorisoida resurssien puitteissa ja vaikuttavuuden pohjalta.

Henkilöstön osaaminen ja uusien toimintamallien käyttöönotto ja omaksuminen ovat tulevien vuosien haasteita. Joustavat työnteon tavat sekä moniammatillinen hallinnon rajoja ylittävä yhteistyö ovat tulevaisuuden kunnan menestystekijöitä.

Talouden realiteetit tulevat ohjaamaan henkilöstösuunnittelua suunnittelukaudella. Henkilöstön työkuorman tasaisen jakaantumisen ja uusien tehtäväkuvien luomisen kautta pyritään käyttämään eläkepoistuma mahdollisimman tehokkaasti niin että käytettävissä olevilla resursseilla tuotetaan kaupunkilaisten tarvitsemat välttämättömät palvelut.

Palkat

Neuvottelut uusista työehtosopimuksista ovat käynnissä keväällä 2022 ja mahdollisista palkankorotuksista ei ole vielä tietoa. Vuodelle 2023 palkkoihin tehdään 3,5 %:n korotus.

Muut henkilöstömenot

Sosiaaliturvamaksut %:na palkoista 2023

	2023
Sairausvakuutus (tili 4100)	1,4
Työttömyysvakuutusmaksu (4102)	1,8
Eläkemaksu (KuEL)*(4110)	17,1
Tapaturmavakuutusmaksu(4101)	0,4
YHTEENSÄ	20,7

* KuEL-maksuun sisältyy palkkaperusteinen maksu ja työkyvyttömyyseläkemaksu (entinen varhemaksu). Eläkemenoperusteinen maksu poistuu vuonna 2023 ja tilalle tulee ns. tasausmaksu. Tasausmaksu jaetaan kustannuspaikoille palkkojen suhteessa (keskitetysti talouspalveluissa).

7. TYTÄROSAKEYHTIÖT JA LIIKELAITOSKUNTAYHTYMÄ

Uusi kuntalaki korostaa kuntakonsernin johtamista ja ohjausta. Vuodesta 2017 lähtien kunnan talouden kestävyttä arvioidaan konsernitasolla. Kemin kaupunkikonsernin taloussuunnittelun lähtökohtana on, että talouden tunnusluvut tulee voida pitää vähintään nykyisellä tasolla.

Tytäryhtiöiden ja liikelaitoskuntayhtymän on ilmoitettava 2.10.2022 mennessä arviot vuosien 2023-2026

- Liiketoiminnan tuotot ja kulut
- Rahoitustuotot ja kulut
- Tilikauden voitto/tappio
- Tärkeimmät toiminnalliset tavoitteet 2023-2026
- Tärkeimmät investoinnit 2023-2026

Tiedot pyydetään sähköisellä lomakkeella.

8. AIKATAULU

Lautakuntien tulee toimittaa talousarvioesitykset **23.9.2022** mennessä talouspalveluihin. Esitykseen tulee sisältyä talousarvioesitys, lautakunnan toimenpiteet strategian toteuttamiseksi, taloussuunnitelmavuosien toiminnalliset muutokset, mahdolliset investointiesitykset sekä henkilöstösuunnitelma.

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen talusseminaarit pidetään elo-syyskuussa ja loka-marraskuussa.

Taloussuunnitelma ja talousarvio käsitellään kaupunginhallituksessa 5.12.2022 ja kaupunginvaltuustossa 12.12.2022.

LISÄTIEDOT

Keskusvirasto/Talouspalvelut: Katri Heberg p. 0405121962

Liite 1 Talousarvioaraami

TULOSLASKELMA (ulkoiset)						
	TP	TA	TA	Ts	Ts	Ts
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Luvut 1000 eurona						
Toimintatuotot	23580	20344	12519			
Toimintakulut	167603	163765	54145			
TOIMINTAKATE	-144022	-143420	-41626	-41876	-42126	-42376
Verotulot	92335	89680	49163	47396	48431	49000
Valtionosuudet	52739	54534	1970	1769	1983	1963
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	634	487	564	560	545	530
Muut rahoitustuotot	1540	1521	2543	3025	3010	2995
Korkokulut	579	514	1595	1569	1634	1744
Muut rahoituskulut	8	20	20	20	20	20
VUOSIKATE	2638	2268	10999	9285	10189	10348
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	5064	5200	5000	4960	4928	4800
Arvonalentumiset	4223					
TILIKAUDEN TULOS	-6649	-2932	5999	4325	5261	5548
Poistoeron lisäys tai vähennys						
Varausten lisäys tai vähennys						
Rahastojen lisäys tai vähennys						
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (alijäämä)	-6649	-2932	5999	4325	5261	5548
Tavoitteet ja tunnusluvut						
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	14	12	23			
Vuosikate/Poistot, %	52	44	220	187	207	216
Vuosikate, euroa/asukas	132	113	550	467	512	520
Tulooveroprosentti	21,75	21,75	9,11	9,61	9,61	9,61
Lainakanta €/asukas	6008	6632	6265	5854	5770	5744
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	-15528	-18460	-12461	-8136	-2876	2673
Kertynyt yli-/alijäämä, € / asukas	-777	-923	-623	-409	-144	134
Asukasmäärä vuoden lopussa	19991	19991	19991	19900	19900	19900

Toimintamenot	ulk	ulk	
1 000 €	TA 2022	TA 2023	Muutos TA 2023 TA 2022
Keskusvirasto	9 161	6 354	-30,6 %
Elinvoima	8 575	7 968	-7,1 %
Hyvinvointi	30 009	28 228	-5,9 %
Perusturva	103 244	0	-100,0 %
Ympäristö	12 781	11 595	-9,3 %
Koko kaupunki yhteensä	163 769	54 145	-66,9 %

Toimintatulot

1 000 €	TA 2022	TA 2023	Muutos TA 2023 TA 2022
Keskusvirasto	1 088	1 133	4,1 %
Elinvoima	4 192	4 628	10,4 %
Hyvinvointi	3 616	3 428	-5,2 %
Perusturva	9 657	0	-100,0 %
Ympäristö	1 790	3 330	86,1 %
Koko kaupunki yhteensä	20 343	12 519	-38,5 %

Toimintakate

1 000 €	TA 2022	TA 2023	Muutos TA 2023 TA 2022
Keskusvirasto	8 073	5 221	-35,3 %
Elinvoima	4 383	3 340	-23,8 %
Hyvinvointi	26 392	24 800	-6,0 %
Perusturva	93 587	0	-100,0 %
Ympäristö	10 991	8 265	-24,8 %
Koko kaupunki yhteensä	143 426	41 626	-71,0 %

TOIMINTAMENOT

TA 2023 sarakeessa pohjana TA 2022, vähennetty eläkemenoperusteinen vakuutusmaksu 2022 ja lisätty tasausmaksu 2023. Vähennetty toimialakohtaiset sopeutukset, määräaikaista työntekijöitä sekä ulkoisia vuokria. Vähennetty hyvinvointialueelle siirtyvät (perusturva, palo- ja pelastus keskusvirastosta sekä tukipalveluja). Lisätty 3,5 % palkankorotus. Elinvoimatoimialalle lisätty kuntaan jäävän kotouttamistoiminnan menot ja tulot.

TOIMINTATULOT

TA 2023 sarakeessa pohjana TA 2022. Lisätty ja vähennetty toimialakohtaiset sopeutukset ja hyvinvointialueelle siirtyvät. Kiinteistönpitoon lisätty hyvinvointialueen maksamat ulkoiset vuokrat

LIITE 2**Henkilöstösuunnitelma 2023-2026**

Toimiala	
Tulosalue	
Vastuuhenkilö	

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Eläkeiän saavuttavat/Eläköityvät (htv)						
Muu poistuma (htv)						
Rekrytointi (htv)						
HTV-määrä 1.1.-31.12.						

Eläkeiän saavuttavat/Eläköityvät (ammattinimike/vuosi)

Muu Poistuma (tarkempi selvitys, esim. sisäiset siirrot)

Perustelut rekrytoinneille

LIITE 3**TALOUSSUUNNITELMAVUODET 2024-2026****Tiedossa olevat ja arvioidut toiminnalliset muutokset 2024-2026**

Toimiala Tulosalue	Ei toiminnallisia muutoksia	Toiminnalliset muutokset	€-vaikutus	
			Menot	Tulot
2024				
2025				
2026				

LIITE 4

INVESTOINTIESITYS

Toimiala: Tulosalue:	Kokonais- kustannus	Edellisten vuosien käyttö	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Hanke/Hankeryhmä:						
Menot						
Tulot						
- josta valtionosuudet						
Nettomenot	0	0	0	0	0	0

Perustelut